

РОЗДІЛ I

ІСТОРИЧНІ, СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ, ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ РЕКРЕАЦІЙНОЇ І ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, РОЗВИТКУ ЗОН, ТЕРИТОРІЙ, ОБ'ЄКТІВ

ІСТОРИКО-ФІЛОСОФСЬКІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ ФІЗИЧНОЇ РЕКРЕАЦІЇ

Олена Андрєсва, Олександра Благій

*Національний університет фізичного виховання і спорту
України, м. Київ*

Постановка проблеми. Відсутність філософсько-інтегративного знання про рекреацію не дозволяє сформувати цілісну наукову концепцію фізичної рекреації, що дала б змогу систематизувати загальну картину здійснення цього явища в житті людини з урахуванням цілей, мотивів і потреб її життєдіяльності у складних соціально-економічних і природничих умовах України. Насамперед, йдеться про потребу принципово нових поглядів на роль та місце фізичної рекреації в сучасному суспільстві релятивістських цінностей, на привабливі та доступні форми рекреаційно-оздоровчої діяльності, з урахуванням демографічної і матеріально-технічної ситуації. Саме з цих позицій необхідно визначати сутність рекреації, не обмежуючись лише традиційними уявленнями про неї. Незважаючи на широке застосування останніх у різних царинах суспільних знань, вони ще й досі не здобули усталеного і загальновизнаного тлумачення, що, зрештою, свідчить про недостатній рівень розвиненості наукового напрямку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Всебічний аналіз наукової і науково-методичної літератури вітчизняних та зарубіжних авторів дає підстави стверджувати, що проблеми фізичної рекреації були предметом багатьох досліджень [1–4]. Було визначено, що фізична ре-

креація є частиною фізичної культури суспільства, може розглядатись як окремий напрям діяльності. Фізична рекреація має специфічні функції, мету, завдання, основні ознаки, чинники розвитку, засоби та організаційні форми [1,3,4].

Мета – провести аналіз історико-філософських підходів до вивчення фізичної рекреації.

Методи дослідження – аналіз і систематизація філософської, психолого-педагогічної та науково-методичної літератури й інформаційних ресурсів мережі Інтернет; компаративний метод з метою зіставлення та аналізу зарубіжного й вітчизняного досвіду з досліджуваної проблеми; абстрагування, логіко-теоретичний аналіз, історичний аналіз.

Результати дослідження та їх обговорення. Огляд історичних передумов виникнення й розвитку знань про фізичну рекреацію показує, що джерела цих знань досить різноманітні, вони виникали в багатьох сферах життєдіяльності людей і на різних етапах історичного розвитку мали неоднаковий ступінь пріоритетності [3]. На первісному етапі розвитку знань про фізичну рекреацію, який зазвичай називають донауковим, ці знання носили пізнавально-описовий характер. На цьому ж етапі визначалася і соціально-психологічна проблематика, що виникла в лоні релігійної філософії. На другому етапі з формуванням наукових знань про будову людського організму, фізичне здоров'я людини, способи його збереження, фізична рекреація стала виступати як прикладна дисципліна, що забезпечує конкретні запити практики. Разом із нагромадженням уривчастих відомостей і результатів практики, розвитку наукових знань про людину, формується певне уявлення про специфічну соціально зумовлену форму рухової активності людини, що є життєво необхідною потребою, яка одержала назву «фізична рекреація». Сучасний розвиток наукових знань про фізичну рекреацію показує, що її предметні границі незмірно розширюються, вона наповнюється новим змістом, збагачується новими функціями і розглядається як багатомірний феномен, як область об'єктивної реальності, процес, спосіб і результат перетворення природно-заданої й соціальної сутності людини.

На першому етапі розвитку знань про фізичну рекреацію головну увагу приділяли її біологічним ознакам (адаптаційно-відновлювальним, компенсаційності фізичної рекреації). Альтернативним підходом стало виділення групи ознак, пов'язаних з характером, змістом і умовами ру-

хової діяльності – добровільність, самостійність рухової діяльності, яка здійснюється відповідно до вікового психофізіологічного розвитку, стану здоров'я, не регламентована (не має жорстких нормативних правил і просторово-часових обмежень, відмінність змісту і форм рекреаційної діяльності від професійної, побутової та громадської, їх зумовленість ієрархією потреб, специфічністю засобів і методів), проявляється переважно в ігровій формі і характеризується різноманіттям форм, засобів, способів її здійснення. Іншою дослідницькою парадигмою є розуміння фізичної рекреації як однієї із форм організації відпочинку, дозвілля людини. Зокрема, фізичну рекреацію розглядають як компонент індустрії дозвілля, організації діяльності дозвілля людей у процесі проведення видовищних масових заходів, надання різних спортивних послуг. Її ототожнюють з ігровою діяльністю дозвілля, у якій переважає фізична, рухова активність, пов'язана з отриманням задоволення від самого процесу виконання фізичних вправ. Наступний підхід полягає у сприйнятті фізичної рекреації як засобу відновлення фізичних і духовних сил, витрачених в процесі професійної праці, навчання. Деякі дослідники розглядають фізичну рекреацію з позицій її ціннісного аспекту. Таким чином, фізичну рекреацію розглядають із позицій кількох методологічних підходів – як діяльність, спрямовану на відпочинок та організацію дозвілля; як засіб відновлення сил, витрачених у процесі праці; як засіб набуття і реалізації життєвих цінностей. У процесі аналізу основних методологічних напрямів закономірним є висновок про те, що всі вони не мають між собою протиріч, а доповнюють один одного.

Встановлено, що через зміни соціально-економічних умов, проблема організації рекреаційних занять та відношення населення до них вивчена недостатньо. В літературі найбільш повно висвітлено особливості організації рекреаційної діяльності у історичному аспекті [3]. Аналіз динаміки організаційних форм проведення вільного часу населення свідчить про те, що в їх функціонуванні простежується відсутність спадкоємності, наукового обґрунтування напрямків та форм діяльності, спостерігається стереотипність, відсутність орієнтації на рекреаційні інтереси та потреби різних верств населення. Проте, у зазначений період було започатковано та впроваджено широкий спектр життєздатних, перспективних інноваційних форм рекреаційної діяльності. На жаль, ці позитивні ініціативи не знайшли достатньої управлінської підтримки та

законодавчо-нормативного обґрунтування, хоча могли б стати основою інноватизації та реформування в сфері фізичної рекреації.

Висновки. Розглянуті питання не вичерпують всіх проблем рекреаційної діяльності. Зміна епох призводить до зміни способу мислення. Наукова методологія постійно збагачується досягненням різнобічних наук про світ і людину в ньому, а тому не може бути канонізованою в будь-якій формі. Рекреаційна діяльність передбачає використання різноманітної методології в єдиному інтегративно-парадигмальному підході, що дає цілісне бачення об'єкту дослідження – рекреації – на кожному конкретному етапі розвитку культурно-цивілізаційного процесу.

Література:

1. Бердус М. Г. Формирование теории физической рекреации в контексте основ ее метатеории: дис. канд. пед. наук : 13.00.04 / М. Бердус. – М.: РГБ, 2003. – 215 с.
2. Ибрагимов М. М. Категория здоровья в философско-спортивном дискурсе / М. М. Ибрагимов, Е. В. Андреева // Спортивна медицина. – 2011. – № 1. – 2. – С. 149–158.
3. Круцевич Т. Ю. Рекреация у физической культуре разных групп населения / Т. Ю. Круцевич, Г. В. Безверхня. – К.: Олімпійська література, 2010. – 200 с.
4. Фізична рекреація : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. фіз. виховання і спорту / авт. кол. : Приступа Є. Н., Жданова О. М., Линець М. М. [та ін.] ; за наук. ред. Євгена Приступи. – Л. : ЛДУФК, 2010. – 447 с.

ГЕНЕЗА ПРОПАГАНДИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ НА СЛОБОЖАНЩИНІ НАПРИКІНЦІ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ

Анастасія Бондар

Харківська державна академія фізичної культури

Постановка проблеми. Сьогодні актуальним залишається питання залучення якомога більшої кількості населення до рекреаційно-оздоровчих занять, однак, як зазначено у Загальнодержавній цільовій соці-